

54/04.04.06/2021

Valvontaosasto

Ohjaus- ja asiantuntijapalvelut
Kansainväliset ja oikeudelliset asiat
JL

22.3.2021

Sisäministeriö

Kirjaamo

Sähköpostitse

kirjaamo@intermin.fi

kansallisen_turvallisuuden_yksikko@intermin.fi

Lausuntopyyntö SM213418

Tullin lausunto tiedustelulainsäädäntöä koskevan valtioneuvoston selonteon valmistelua varten

Sisäministeriö pyysi Tullilta 24.2.2021 päivätyllä lausuntopyynnöllä SM213148 (00.01.05.00, SMDno-2020-980) näkemyksiä valtioneuvoston selonteon valmistelua varten tiedustelulainsäädännön toimivuudesta, tehokkuudesta ja tuloksellisuudesta, kehittämistarpeista, valvonnasta ja oikeusturvan toteutumisesta sekä muista asiakokonaisuuteen liittyvistä relevanteista seikoista. Tulli lausuu asiasta seuraavaa:

Tulli on rakentanut tiedustelutoimintansa tullin Valvontaosaston rikostorjuntaan ja sen alaisiin yksiköihin. Valvontaosastolla rikostiedustelua toteutetaan *analyysi ja tiedustelu* -toimintayksikössä sekä *tutkinta* -toimintayksikössä. Käytännön yhteistyö Tullin ja tiedusteluviranomaisten välillä keskittyy Tullissa keskeisimmiltä osin edellä mainittuihin toimintayksiköihin.

Yhteistoimintaa suojelupoliisin ja puolustusvoimien kanssa on ollut jo ennen poliisilain 5a luvun ja sotilastiedustelusta annetun lain (590/2019) säätämistä. Tiedustelulainsäädännön uudistuttua viranomaisyhteistyön lainsäädännölliset puitteet kuitenkin parantuivat. Uuden lainsäädännön voimaantultua viranomaisyhteistyötä on tehty muun muassa tiedonvaihdossa, teknisen osaamisen kehittämisessä ja sopimalla viranomaisyhteistyön toimintamalleista.

Uuden lainsäädännön tavoite viranomaisyhteistyön tehostumisesta näyttäisi tähän mennessä kertyneiden kokemusten perusteella toteutuneen; jo aiemminkin toimiva viranomaisyhteistyö on vahvistunut ja viranomaisten välillä on onnistuttu luomaan vakiintuneita toimintamalleja. Tiedonvälitys on Tullin kokemuksen mukaan ollut lähtökohtaisen toimivaa, ja toimitetuissa tiedoissa on ollut niiden käyttöä koskevat ehdot sekä pyynnöt palautetiedoista. Uudistuneen lainsäädännön myötä tiedusteluviranomaiset näyttäisivät myös osanneen aiempaa useammin kääntyä Tullin puoleen omaa toimialuettaan koskevissa asioissa esimerkiksi tapauksissa, joihin on liittynyt Tullin

54/04.04.06/2021

Valvontaosasto

22.3.2021

Ohjaus- ja asiantuntijapalvelut
Kansainväliset ja oikeudelliset asiat
JL

esitutkinta. Niin ikään Tullin operatiivista toimintaa tukevissa asioissa yhteistyö tiedusteluviranomaisten kanssa on Tullin kokemuksen mukaan selvästi tiivistynyt uuden lainsäädännön myötä. Lakiuudistukset ovat myös jossain määrin helpottaneet Tullissa tehtävää harkintaa tietojen vaihtoon liittyen. Yhtenä tulkintaa helpottavana seikkana näyttäisi olevan tiedustelulainsäädännön samankaltainen rakenne suhteessa esitutkinta- ja pakkokeinolain systematiikkaan.

Tulli katsoo, että käytännön yhteistyön sujuvuuden turvaamiseksi ja vastaisen yhteistoiminnan kehittämiseksi yhteistyön koordinointi PTR- ja tiedusteluviranomaisten välillä on tärkeää. Käytännön esimerkkejä alueista, joilla koordinoinnin tarve korostuu, ovat erityisesti siviili- ja sotilastiedustelussa käytettävät toimivaltuudet, joiden toteuttaminen tehokkaasti edellyttää Tullin virka-apua ja tukea. Tulli pitää tarpeellisena mallintaa vielä yhteistyössä noudatettavia toimintamalleja uusien toimivaltuuksien osalta (kuten sotilastiedustelusta annetun lain 58 §) sekä tarvittaessa kehittää tiedonvälityskanavien turvallisuutta.

Mahdollisena kehityskohtena Tulli näkee niin ikään panostamisen tiedustelu- ja esitutkintaviranomaisten välisen vuoropuheluun jatkossakin tietyistä keskeisistä periaatteista. Sekä tiedustelu- että pakkokeinolainsäädännössä operoidaan samoilla käsitteillä – vaikkapa kotirauhan piirillä – ja tällöin näihin käsitteisiin ja niiden soveltamiseen liittyvät muutokset vaikuttavat molempien lainsäädäntöjen soveltamiseen. Usein kuitenkin määrällisesti suurempi vaikutus syntyy pakkokeinolainsäädännön puolella. Tullin käsityksen mukaan tiedusteluviranomaisissa toimii melko tyypillisesti niin sanottuja *operatiivisia lakimiehiä*, kun esitutkintaviranomaisissa pakkokeinolainsäädännön soveltaminen jää sen sijaan usein yksittäisen tutkinnanjohtajan harteille, ja säännöksiä ja tulkintoja soveltavien henkilöiden piiri on näin ollen merkittävästi laajempi. Tästä johtuen tiedusteluviranomaisten edustus ainakin keskeisissä työryhmissä, joissa seurataan muun muassa salaisten (ja muidenkin) pakkokeinojen käyttöä on edelleen tarpeellista.

Lisäksi Tulli katsoo, että tietoverkoissa tapahtuva laitton toiminta luo lainsäädännölle ja tiedustelu- ja esitutkintaviranomaisten yhteistyölle jatkuvaa päivityspainetta.

Sami Rakshit
Johtaja

Samy Gardemeister
Valvontajohtaja